

KUTATÁSI BESZÁMOLÓ*
KLEBELSBERG KUNO-ÖSZTÖNDÍJ
2023

A kutató neve	
Füri Katalin	
A kutatás témája	
Magyar származású fotográfusok Finnországban, Észtországban	
A kutatás helyszíne	
ország, város	Finnország, Helsinki, Espoo Észtország, Tallin, Viljandi
intézmény(ek)	Észt Nemzeti Múzeum / Eesti Rahva Muuseum / Észt Nemzeti könyvtár / Eesti Rahvusraamatukogu / Finn Nemzeti könyvtár / Kansalliskirjasto Nationalbiblioteket /
A kutatás ideje	
(é/h/n) 2023. /07./10. – 08./07.	

*

* Jelen beszámoló további szerkesztés nélkül kerül közzétételre az ösztöndíj adományozójának honlapján.

A kutatott gyűjtemények, az átnézett iratok, dokumentumok és a találatok rövid ismertetése (tételes találati jegyzék nélkül)

A Klebelsberg Kuno-ösztöndíjat másodjára pályázom meg. Először 2022 nyarán Norvégiában élő magyar fotográfusokkal készültek érdekfeszítő és változatos tematikájú életútinterjúk és az év folyamán, párhuzamosan az idei ösztöndíj tematikájával, Norvégiában is sikerült kapcsolatba lépnem újabb fotográfusokkal.

A tavalyi kutatást kiterjesztettem Skandinávia, illetve a Baltikum egyes országaira. A 2023-as pályázattal Finnországot és Észtországot céloztam meg. A teljes skandináviai és északi-tengeri térségnek még így is csak egy-egy szeletével foglalkozom, de szándékomban áll néhány év alatt feltérképezni ezt a területet. Véleményem szerint így egy olyan kompakt felmérés készülhetne, mely ha nem is reprezentatív módon, de jól tanulmányozható és kutatható adat- és dokumentumforrás lehet a 2020-as évek első felére vonatkozóan.

Egy jellegzetes és jól körülhatárolható terület és szakma vizsgálatával, magyar származású fotográfusok skandináviai élethelyzetéről számolhat be a tanulmány egy adott időszakban. Az alkalmazott fotográfiától a képzőművészeti fotóhasználatig minden felkutatható magyar származású fotós dokumentálva lesz a térségben. Ez az értékes tartalom mintázatokot közvetít, összehasonlításokra adhat lehetőséget. Az ösztöndíjban vállalt munkám 2023 júliusában, egy hónapos időtartam alatt valósult meg. Az interjúkészítések helyszínéül Helsinkit és Tallint jelöltem meg, azonban a fotográfusokkal való pontos egyeztetés után más városokba is eljutottam (Viljandi) az interjúgyűjtés során.

Kutatásom és az egy hónapos ösztöndíj nagyobb része az életútinterjúk előkészítésével és kivitelezésével telt. Norvégiában tizenkét művésszel, professzionális fotográfussal vettem fel a kapcsolatot, akik közül kilencen vállalkoztak hosszabb interjúra, idén Észtországban és Finnországban a tíz fotográfus közül nyolc interjút sikerült készíteni. Név szerint:

Balogh, Andi (Kirkkonumi)

Érmezei Zoé (Helsinki)

Farkas Dénes (Tallin)

Kollányi Péter (Tallin)

Kreintaal, Karoliina (Tallin)

Molnár, Tomi (Viljandi)

Pásztory Janka (Espoo)

Rácz István (Helsinki)

Szilágyi László (Vihti)

Tiislär, Kai (Tallin)

A két ösztöndíj interjúalanyainak helyszíni (Norvégia, Finnország, Észtország) eloszlása a kijelölt országokban:

A fotográfusokkal többségében otthonukban, vagy lakóhelyük városában találkoztam, a beszélgetés és interjúfelvétel része volt, hogy életterükbe is betekintést nyertem. Dokumentáltam a helyszíneket, az interjúalanyok által bemutatott fotómunkákat, az interjúk hang- és videofelvételen is rögzítésre kerültek.

A fotográfusok bemutatása:

Balogh, Andi (Kirkkonummi, Finnország)

1986 -

Andi Balogh magyar fotográfus 2009-ben költözött Finnországba. A finn metálzene, a természet és az északi kultúra vonzotta és lelkesítette, hogy elkezdje a finn-ugor szakot Miskolcon, majd Finnországba költözzön. Fotóinak fő inspirációja az egyedülálló északi táj, a természet és az ember kapcsolata. Az utazások, túrák során talált természeti témákba Andi Balogh saját magát helyezi el. Fontos számára hogyan ötvöződik az egyén és a természet, és e kapcsolódás révén milyen belső táj rajzolódik ki.

Andi egyedül készíti képeit a helyszínen, saját maga a szereplő. Az önarckép műfaja helyett azonban más cél lebeg előtte a fotóprojektjei készítésekor. A személytelen emberi alakot a

természetbe építve, teljes egységként jeleníti meg.

„A természet megnyitja a kapukat a lélek világai felé. Céлом, hogy feltárjam ezeket a belső birodalmakat, és rávilágítsak a természetből áradó gyógyító erőkre, amelyekre sok emberi léleknek szüksége van, különösen manapság. Visszahúzódnai a természetbe, felfedezni a csodát, jelen lenni, és engedni, hogy ezek a belső szférák megnyíljanak, és elvezessenek bennünket valódi énközhöz.”

Válogatott kiállítások:

2022 április - május Under the Northern Sky - Első szőlőkiállítás Laterna Magica, Helsinki

2023 február - március Print It! 2023 – Aire Place Studios & Gallery - Leeds, United Kingdom (csoportkiállítás)

2023 szeptember Symphonia Natura – szőlő - Kulttuuritalo Fokus, Galleria Centrum, Raasepori

Következő kiállítás: 2024. március – Boreal & Beyond – szőlő, Teijon Masuuni, Teijo

Farkas Dénes (Tallin, Észtország)

(1974 -

Farkas Dénes 2003-ban végzett az Észt Művészeti Akadémián, 2010-ben és 2014-ben elnyerte az Észt Kulturális Alapítvány éves díját, 2011-ben pedig a Köler-díj jelöltje volt. 2009-ben megalapította az Észt Fotográfusok Egyesületét. Munkáit neves művészeti eseményeken és múzeumokban állították ki, Észtországot képviselte az 55. Velencei Biennálén, amelynek Adam Budák volt a kurátora. Munkáit kiállították például a KUMU és a Tartu Art Múzeumban, Tallinnban és a Ludwig Múzeumban, Budapesten. Emellett olyan nemzetközi vásárokon is részt vett, mint az ACROMadrid, ArtBrussels, viennacontemporary, Artissima vagy a The Armory Show, ahol önálló kiállítása volt.

Farkas Dénes munkáit a minimalista, az érzékeny és költői hangvételtől lehet felismerni, amely legtöbbször a geometria, a funkció és a diszfunkció, a kétely és a melankólia megkérdőjelezésén alapul. Installációiban szövegeket és fotókat helyez egymás mellé, melynek erős filozófiai háttérrel párosul. Alkotásai a valóság múltó természete és az igazság relativitása körül forognak. A szövegek dekonstrukciójával Farkas arra ösztönzi a nézőt, hogy önmaga keresse a mögöttes tartalmat, ezzel megteremtve a lehetőséget, hogy a befogadó töltsen ki narratívái hiányzó részeit, így az értelmezés intim, személyes gyakorlattá válik.

Válogatott kiállítások:

2014 Evident in Advance, KUMU Művészeti Múzeum, Tallinn, Észtország

2014 CREDO, Molnár Ani Galéria, Budapest

2014 Evident in Advance 55. Velencei Biennálé (la Biennale di Venezia), Észt Pavilon, Velence, kurátor: Adam Budak

2015 'of places no longer being separated', Molnár Ani Galéria, Budapest

2015 A Very Small Apotheosis, Alarcon Criado Galéria, Sevilla, Spanyolország

2017 "How-to-calm-yourself-after-seeing-a-dead-body Techniques", EKKM, Észt Kortárs Művészeti Múzeum, Tallinn, Észtország

2017 "La noche vuelve a ser noche", Alarcon Criado Galéria, Sevilla, Spanyolország

2018 Border Poetics. Estonian Art 1918-2018, Tretyakov Galéria, Moszkva, Oroszország

Nyelvrokonok, Ludwig Múzeum, Budapest, Magyarország. Épített Archivum, Balassi Intézet, Ljubljana

You've eaten Roses, now you'll drink the Moon!, Forum Arte Braga, Portugália

2018 When I close my eyes, Tartu Art House, Tartu, Észtország

2018 Látható Sötétség, Molnár Ani Galéria, Budapest

2019 XENOS, csoportos kiállítás, EKKM (Contemporary Art Museum of Estonia), Tallinn, Észtország
Tallinn Art Hall Spring Exhibition, Tallinn, Észtország
2019 About Dreams That Awaken You, Temnikova & Kasela Gallery, Tallinn, Észtország
2020 "Returns", Tartu Art House, Tartu, Észtország
2021 "Returns", Exhibition Halls Titanikas, Vilnius, Litvánia
2022 Ami a miénk lesz. Csoportos kiállítás a fenntarthatóságról,
KUBIK Coworking, Budapest
"Art in the Comfort Zone? The 2000s in Estonian Art", KUMU Art Museum, Tallinn, Észtország

Kollányi Péter (Tallin, Észtország)
(1982 -

Kollányi Péter Tallinban élő dokumentarista fotográfus, korábban Londonban és Budapesten élt és dolgozott. A tallini Balti Film-, Média- és Művészeti egyetemre járt és jelenleg is a fővárosban dolgozik operatőrként. Korábban a budapesti Bálint György Újságíró Akadémia fotóriporter szakán tanult. 2005 és 2012 között az MTI munkatársa volt. A „Katasztrófa jelei” című fotótörténete 2. helyezést ért el a 2010-es Év Pictures International (POYi) fesztiválon. 2011-ben elnyerte a Junior Prima Díjat, amely a legrangosabb fiatal újságírók és fotósok díja Magyarországon. Kollányi Péter munkáját 2007-ben, 2009-ben, 2011-ben és 2012-ben is díjazták a Magyar Sajtófotó-díjon.

Képei számos magazinban és újságban szerepeltek, köztük a The New York Times, a The Washington Post, a Los Angeles Times, a The Guardian, a The Times, a Telegraph, a Stern Magazin, a Time, a Frankfurter Allgemeine, a Die Zeit, a The Wall Street Journal és még sokan mások.

Kollányi költői fényképeinek segítségével öt év távlatából tekinthetünk vissza korunk és régióink egyik legijesztőbb környezeti katasztrófájára. A Memento című fotókönyv 2010-ben jelent meg. Egy csendes októberi napon az ajkai timföldgyár egyik védőgátja átszakadt, és a zagytározóból kizúduló 1 millió köbméter mérgező vörösiszap miatt két falut azonnal evakuálni kellett. A lakóknak csak pár percük volt arra, hogy elhagyják az otthonaikat, és sokan közülük soha nem térhettek vissza. Az iszap mindent a vörös különböző árnyalataira festett, csupán káoszt és némaságot hagyva maga mögött.

A magyar dokumentarista fotós több mint egy éven keresztül készített képeket a szellemfalvokról, mielőtt az elhagyott házakat lebontották volna. Díjnyertes fotósorozatával tudatosan az emberi jelenlét folyamatosan halványuló jeleit igyekezett dokumentálni. Nádas Péter Kossuth-díjas író kifejezetten ehhez az albumhoz írt lírikus bevezetője a katasztrófa verbális és képi utóhatásainak kereszteződésében állva, több műfaj elemeinek összegyűrésével öleli fel a történet egészét.

Válogatott kiállítások:

Co-Existence

2011 március – augusztus Szabadtéri kiállítás a Parlament előtt, Budapest

Crucial Moment

2012 Olympics, London

2013, Hungarian National Museum, Budapest

Memento

2013 január – február egyéni kiállítás, FUGA – Budapest

Karoliina Kreintaal (Tallin, Észtország)
(1988 -

Karoliina Kreintaal észt népzeneész, népdalénekes és egyetemi oktató. Fő hangszer a hegedű, emellett hagyományos észt kannelen (a citera rokona) és a vonóval megszólaltatott ún. hiiu kannelen is játszik. Két éve a Torupilli Jussi Trió nevű tradicionális formációval mutatkozott be az erődben. Amikor nem zenél, élvezettel járja a világot és örökíti meg fényképezőgépével az embereket és az utcákon zajló életet. Megtanult magyarul, a magyar népzene és fotósorozatai is kapcsolódnak a magyar kultúrához.

A *Megkapó találkozások a világ peremén* című fotókiállításán látható képek 2012 és 2017 között az inkeriföldi vótoknál és iszóroknál, Karjalában, Mordvinföldön és Észak-Udmurtiában születtek. Karoliina az Észt Zeneakadémia népzene szakos diákjaként több tanulmányúton részt vett, melyek célja az volt, hogy a népdalhagyomány ismerőivel és a kis finnugor nyelvek beszélőivel felvételeket készítsenek.

„Az anyaggyűjtés során az volt a feladatom, hogy lehetőleg mozdulatlanul (és fáradhatatlanul) tartsam a mikrofont az énekesek szája előtt, és fotózzak. Meggyőződésem, hogy ezekkel az utakkal kezdődött a fotográfia iránti szenvedélyem. Úgy éreztem, mintha visszamentünk volna az időben, és igen hamar rájöttem, hogy igazi aranybányára bukkantam. Csodálatos emberek vettek körül, láthattam az otthonukat, faluról falura járhattam – egyik festőibb volt, mint a másik –, szívből nevezhettem tragikomikus helyzetekben, amelyekbe minduntalan belekeveredtünk, és elszomorodhattam azon, hogy ezek a kultúrák eltűnőben vannak. Némelyik pillanat különösen élesen megmaradt, és a mai napig erős érzelmeket kelt bennem, ha fotók vagy hangfelvételek révén újra találkozom ezekkel az emberekkel.”

Válogatott kiállítások:

2019 Megkapó találkozások a világ peremén, Eesti Instituut, Bástya folyosó, Tallin

Tomi Molnár (Viljandi, Észtország)
(1980 -

Tomi Molnár 2015-től él Viljandiban, Észtország szívében, egy középkori eredetű kisvárosban. Grafikusként és nyomdai előkészítőként dolgozik. Magyarországon különböző grafikai és fotós pályázatokon indult és az itt elért sikerek ösztönözték, hogy Viljandiban is folytassa művészeti projektjeit. Alkalom adódott a város kiállítóhelyein bemutatnia munkáit, majd Tartuban és Tallinban is lehetősége nyílt megmutatnia magát. Fotómunkái absztrakt kísérleti tárgyfoto sorozatok, ugyanúgy, ahogy festményei is absztraháló formai jegyeket mutatnak. A legutolsó fotósorozatából (Pure) fejlesztí tovább következő projektjét, amely egy óriás mőbiusz papírszalag különböző megjelenési formáit mutatja be a természetben. Rendszeresen szerepelnek képei az Észt Intézetben Tallinban és a Viljandi zenei fesztiválon.

Válogatott kiállítások:

2009, 2010 Arc pályázat

2016 Kildu Põhikool

2016 fotókiállítás - Puiatu raamatukogu

2017 Close - Fotókiállítás, Pärimusmuusika Ait, Viljandi

2022 Pure – fotókiállítás. Pärimusmuusika Ait, Viljandi

2022 festmény kiállítás Liszt Intézet Ungari Kultuuri Keskus, Tallin

2023 festmény kiállítás Oskar Lutsu nimeline Linnaraamatukogu, Tartu

Tervezett

2023 Szeptember-Október Viljandi Linnaraamatukogu

2023-2024 November-December-Január Ugala Teater Viljandi

2024 Szeptember-Október Sakala keskus Linnagalerii

Pásztory Janka (Espoo, Finnország)

(1979 –

Pásztory Janka kortárs portréfotós, 2009-től él a finnországi Espoo-ban. Magyar német szakos tanárként költözött Finnországba férjével, és kint végzett el fotókurzusokat és vált hivatásos portréfotóssá. Espooban egy fotóstudiót működtet Janka, ahol családi portréfotózás mellett komplex portré portfóliókat készít nőknek.

„Emlékezetes életet akarunk élni, nyomokat hagyni magunk után. A fotózás során olyan emlékdokumentumok keletkeznek, amelyben nekem is szerepem van. A fényképek ezeket az emlékeket örökítik meg – magunknak, gyermekeinknek és unokáinknak. Meggyőződésem, hogy közelmúltbeli emlékeink nagyobb értéket képviselnek családjunk következő generációi számára. A gyermekkori fényképek kincsekké válnak, miközben megőriznek minket. Életutunk állomásait.”

Rácz István (Helsinki, Finnország)

(1908 –1998)

Rácz István Tőketerebesen született 1908-ban és Helsinkiben halt meg 90 évesen. Sírja a sárospataki református temetőben van. 2018-ban „Mint a szelíd folyóvíz” című jubileumi emlékkiállítás a sárospataki Református Kollégium Nagykönyvtárában volt. Az erről készített film itt látható: <https://www.youtube.com/watch?v=6y4DR5Kd6YA> Ugyanebben az évben Budapesten a FUGA-ban volt életműkiállítása *Csendes vizeken* címmel.

<https://eifert.hu/blog/2018/12/13/racz-istvan-csondes-vizeken-eletmukiallitas-a-fuga-ban-budapest-2018-december-13-2019-január-7/>

Sárospatakon őrzik azokat a ritka fényképeket is, melyeket Rácz István Finnország függetlenségéért a Szovjetunió ellen vívott háborúban a fronton, haditudósítói minőségben készített.

1939 novemberétől 1940 márciusáig a finn–szovjet háborúban önkéntesként haditudósító és fotóriporter volt. 1941-ben újabb finn–szovjet háború következett, ekkor is jelentkezett katonának, ezúttal kiképzést kapott és a frontra került.

1956 novemberében feleségével kitelepültek Finnországba. Újrakezdte a fényképezést. A fotóriportázsról fokozatosan tért át a művészettörténeti könyvek készítésére. Finn művészettörténeti sorozatokat készített a hatvanas években, és ez folytatódott tovább, de inkább a népművészeti területre tolódott a hangsúly (norvég, lapp, viking művészet stb.)

Rácz István latin és görög nyelvszakos tanár, Finnországban főleg két területen dolgozott, műfordító és fényképész volt.

Kincses Károly a Fotóművészet 2019/1. számában, *Életjelek a semmi partjáról* című cikkében így ír róla: „Volt egy fotós, aki költő volt. Volt egy műfordító, aki a klasszika-filológia tudója volt. Volt egy tanár, aki művészettörténész lett. Egyik sem igazán és mégis mindegyik.”

http://www.epa.uz.ua/02900/02991/00011/pdf/EPA02991_fotomuveszet_2019_01_076-083.pdf

Rácz István Finnország nemzeti eposzának, a Kalevalának egyik fordítója. Más finn klasszikusokat

is fordított magyarra, a Kanteletar – a Kalevala gyűjtőjének, Elias Lönnrotnak finn népdalgyűjteményét, Aleksis Kivi híres regényét a *Seitsemän veljestä* / *A hét testvért* és Maiju Lassila és Lassi Nummi műveit.

Rácz István felesége Anna Maria szül. Lipsonen (1921-2004) textilművész volt. Magyarországon tanult szobrászatot és kerámiaművészetet. Finn faliszőnyegeket, ryijy(kiejtés; rüjju) is készített. A Rácz házaspár tisztelte a Finn Kultúralapítvány munkáját – Rácz István két alkalommal is kapott az alapítványtól ösztöndíjat- és a gyermektelen házaspár közös végrendeletében vagyonuk legnagyobb részét az alapítványra hagyta egy, a nevüket megörökítő ösztöndíj céljára.

1988-ban jelent meg *Egy fotográfus vallomásai* címmel Rácz István önéletrajzi fotóalbuma. (Kner Nyomda, Békéscsaba 1988.) 1989 júliusában vetítette az MTV a *Gránitország* című portréfilmjét. *A semmi partján* önéletrajzi regénye 1991-ben jelent meg a Magvető Könyvkiadó gondozásában, majd 1998-ban egy újabb önéletrajzi fotóalbum látott napvilágot, a *Csendes vizeken*. A könyv anyagából nagyszabású fotókiállítás is készült.

Szilágyi László (Vihti, Finnország)

(1960 -

Szilágyi László Budapesten járta iskoláit, ekkor Csáji Attila festőművész – még általános iskolai rajztanárként – szerettette meg vele a képzőművészetet. A fotózással 10 - 11 évesen ismerkedett meg az édesapjától kapott boxgépen keresztül. A képszerkesztés alapjait a szomszédjában lakó operatőrtől, Füredi Vilmostól tanulta, majd egy véletlen folytán megismerkedett Budapest egyik legpatinásabb fotóstúdiójának tulajdonosaival, Szipál Margittal és férjével Szeghő Józseffel. Náluk figyelte meg a stúdiófotózás- illetve Margit nénitől a „portrézás” fortélyait. 1989-ben a rendszerváltozás előestéjén családjával Finnországba költözött, ahol azóta is él és alkot. 1999-ben megkapta a finn állampolgárságot. 2009-től 2012-ig, négy éven keresztül a finnországi Karkkila nevű kisváros felnőttoktatási intézményében tanítja a fotózás technikáját, illetve a képszerkesztés fiziológiai-pszichológia alapjait.

„... Könnyedén észreveszi a megörökítésre érdemes pillanatot akár a leghétköznapiabb dolgokban is. Képeiből erőteljesen sugárzik a fotós érzelme a pillanat iránt. Ezek a fotók bármiféle magyarázat nélkül is érthetőek. A felvételeihez eleinte hagyományos kisfilmes kamerát és színes negatívot használt, de 2002 óta digitális kamerákkal dolgozik. Sokszor boltívek és ablaktáblák mögül, mintegy a hagyomány rendíthetlenségét sugalló keretéből nézi és láttatja a tájat, szereti az egyenes formákat, s ezek az egyenes formák mintegy kontrasztként szolgálnak a képekből áradó vagy éppen csak a háttérükben megbúvó kacskaringós történelemnek.” - Vesa Jaakkola festőművész gondolatai Szilágyi Lászlóról.

Válogatott kiállítások:

- 2000 Maisemakuvat / Tájképek Tervalampi, Vihti, Finland
- 2001 Portrettit / Portrék, Tervalampi, Vihti, Finland
- 2007 Gyergyon mustalaiset / Gyergyói cigányok, Budapest, Hungary
- 2002 Kuvia Thaimaan florasta ja faunasta / Képek Thaiföld flórájából és faunájáról, Tervalampi, Vihti, Finland
- 2011 Ihmisiä maailmassa / Emberek a nagyvilágban, Rasepori, Finland
- 2003 Ihmisiä maailmassa / Emberek a nagyvilágban, Helsinki, Finland
- 2013 Kadulla, torilla nähdyt hetkät, Az utcán a téren ellesett pillanatok, Balassi-instituutti Helsinki
- 2004 Matkan vaarella / Útközben, Budapest, Hungary
- 2014 Jártunk északon, hol éjjel nap süttött, Branislav Nusic könyvtár Törökkanizsa Serbia

- 2004 Ihmisiä maailmassa / Emberek a nagyvilágban, Ridasjärvi, Finland
 2004 Halkki Eurooppa / Keresztül Európán, Norrköping, Sweden
 2004 Halkki Eurooppa / Keresztül Európán, Stockholm, Sweden
 2005 Kuvia suur-Unkarista XX. vuosisadassa / Képek innen-onnan a XX. századi Kárpátmedencéből, Gyergyószentmiklós, Románia
 2005 Vándorkiállítás. Australia, Tervalampi, Vihti, Finland
 2005 Hämerestä aamukoittoon / Alkonyattól pirkadatig, , Linnköping, Sweden

Kai Tiislär (Tallin, Észtország)

1975 -

Kai Tiislär 7 évig dolgozott Debrecenben a Finnugor Tanszék észt lektoraként. A hazánkban töltött évek alatt született fotóiból a tallinni Magyar Intézet gondozásában készült kiállítás, amely Észtország több városában is bemutatkozott. Kai azóta is szenvedélyesen fényképez, hogy Észtországba visszaköltözött: természetfotóival olykor az Észt Intézet honlapjának vagy hírleveleinek illusztrációjaként is lehet találkozni. A tárlat az észt természetre, az évszakok váltakozására fókuszál: a mocsarak ezerféle fényeit, az óvatosan a napfény felé nyújtózkodó növényeket, a havas tájak méltóságteljes nyugalmát jeleníti meg.

„Kai Tiislär, hosszú, futva, sílécen vagy kerékpáron megtett útjai során mintha ismerne egy rejtett kaput, amelyen át belép egy olyan birodalomba, ahol az ember többé már nem idegen. Varázsige védi ezt a kaput – kimondhatatlan, szavakba nem foglalható. A varázslat éppen az elcsendesedés képessége. Az én háttérbe szorulásáé és a mélységes tiszteleté a világ élő és élettelen részei iránt. Kai Tiislär lelassítja, megállítja az időt – és nem csak addig, ameddig a tökéletesen komponált fénykép elkészül. Ez a megállított idő az, ami szépségével és szokatlanságával meglep és megállásra készteti a befogadót is. Így lehet ismerős nekünk, magyar nézőknek is az észt táj, megdöbbenünk, hogy az ismeretlenül is a miénk.”

Válogatott kiállítások:

2018 június Az ország, ahol az emberek napsütésről álmodnak, If kávézó, Budapest.

2022 március Természetfotók, kiállítás az Eesti Instituut szervezésében, Megyei könyvtár, Békéscsaba

A kutatás módszere

- Az interjú projektet egy minikutatás előzte meg, amely során a közösségi média segítségével különböző magyar csoportokban, észt és finn internetes fórumokon felhívást tettem közzé, hogy rátaláljak a régióban élő magyar fotográfusokra. Miután a feltérképezés eredménnyel zárult és kiderült, hogy megfelelő számú fotós áll rendelkezésre ahhoz, hogy egy szakmán keresztül bemutathassam, ha nem is reprezentatív jelleggel, a területen élő magyar származású lakosság egy speciális csoportjának életút variánsait. Képet kapva az ezredforduló első évtizedeiben működő magyar fotósok munkájáról, társadalmi helyéről, identitásáról, az adott környezethez és kultúrához való viszonyáról.

- Az alanyokat előzetesen részletesen tájékoztattam a kutatási tevékenységről, a témáról, az interjú hosszáról és lehetséges helyszínéről. A kezdési időpont és helyszín egyeztetése az alanyok javaslatai alapján, az ő igényeiket figyelembe véve történtek. Tapasztalataim alapján a konszenzusos egyeztetés sok esetben a bizalmi légkör megteremtéséhez is hozzájárult. A felvétel készítéséről, a publikálásról és kutathatóságról szóló beleegyező dokumentum tartalmát előzetesen ismertettem az interjúalanyokkal, majd a találkozásnál még az interjú kezdete előtt kitöltötték a formanyomtatványt.
- A félig strukturált interjúk módszerét használva, a kapcsolatfelvétel és az időpont egyeztetések után egy előzetes kérdéssort¹ kaptak az interjúalanyok, amely a vázát biztosította az azt követő beszélgetésnek. Ezt az interjúvázlatot minden alany megkapta, így ez volt a közös nevező, vagy kiindulópont, amely alapot képezett az összehasonlításra. A vázlatban megfogalmazott kérdések azonban nem voltak kötöttek a későbbi interjúra nézve: a sorrendet rugalmasan lehetett alakítani. Az úgynevezett „puha” interjú során a kérdező úgy irányítja a beszélgetést, hogy reagál az alany gondolataira, emiatt új kérdések, témák is felmerülhetnek az egyes beszélgetések során. Ezt az elvet követve, az interjúalanyok emelhetik ki a számukra fontos témákat. Jellemzően ezek az életút beszélgetések a szakmai fejlődésről, az ehhez kapcsolódó helyszínek szerepéről, történetekről szólnak. Esetünkben kiemelt jelentőséget kapott a helyszín, munka és életvitel az adott országban és környezetben, illetve a hungarika kutatás részeként fontos témáknak számított az identitás és emlékezet kérdésköre.
- Az interjúkat hangrögzítővel és videokamerával rögzítettem. A felvételek átlagosan 1,5-2 óra hosszúak, a filmek megszerkesztett változatban az utómunkák befejeztével a Széchényi Könyvtár Történeti Fénykép- és Videótárában lesznek elhelyezve. A rögzített interjúszövegek átírássra kerülnek és kutatás céljából felhasználhatóvá válnak.

1

Interjúvázlat **Családi háttér** Hol született? (Finnország, Észtország, Magyarország)

Milyen kulturális hatások érték? Hogyan került kapcsolatba a magyar kultúrával? Hogyan határozza meg a kulturális identitását? Beszéljen magáról, az életútjáról – bármiről, amit fontosnak tart. Használja-e a magyar nyelvet a hétköznapi életben?

Magyar közösségek

Jár-e bármilyen hagyományos magyar közösségbe? Tart-e kapcsolatot Magyarországgal? Tart-e valamilyen magyar hagyományt? Mit gondol: tud-e a fotográfia (és a művészet) kiindulópont lenni egy magyar közösség építéséhez? (az identitás ápolásához)

Fotográfia

Miért választotta a fotográfiát? Min dolgozik most? Fontosnak tartja-e az egyéni és a közösségi emlékezetet a közösség és az egyén identitása szempontjából? Mit gondol: Hogyan tud a jelen fotográfiája kapcsolódni az emlékezetéhez? Van-e bármilyen jellemző képe Magyarországgal, magyar témával kapcsolatban? Vagy amelyik kulturális identitásához kapcsolódik? Megtenné, hogy kiválaszt néhány fényképet, amelyik személyesen fontos Önnek és beszélne róluk?

A kutatási eredmények szélesebb közönséggel történő megismertetése (előadás(ok), publikáció(k) stb.)

Tervezett publikációk, előadások:

Az Országos Széchényi Könyvtár honlapján és egyéb internetes felületeken jelenik meg **Magyar fotográfusok Skandináviában és a Baltikumban** címmel egy blogsorozat, melyben műfaji válogatásban mutatom be a felsorolt fotográfusok tevékenységét, munkáit.

Az OSZK Történeti Fénykép- és Videótárában **beszélgetéssorozat** szerveződik az interjúalanyok részvételével, munkájuk bemutatásával. (**Kai Tiislär, Kollányi Péter**)

Egyéb disszeminációs tervek:

Magyar származású skandináviában élő fotográfusok bemutatása Magyar-Norvég Fórum szervezésében.

Minikiállítás ismeretterjesztő előadással, **Balotay Krisztina** (Norvégia) fotókiállítása az OSZK Történeti Fénykép- és Interjútárában, illetve a múlt megidézése címmel **Rácz István** fotóhagyatékának bemutatása.

A Skandináv házzal együttműködve kiállítások szervezése (**Balotay Krisztina** – Norvégia, **Kai Tiislär** - Észtország)

Interaktív közösségi térképfelület létrehozása a fotográfusok és kiállítások feltüntetésével. (Lásd. fenti kezdeti térkép)

A kutatással kapcsolatos gyakorlati észrevételek (ide értve a leendő ösztöndíjasok számára hasznos tanácsokat)

Az interjúzás során tapasztalt általános észrevételekből származó további kutatási lehetőségek:

Az interjúk alapján helyspecifikusan általánosítható, hogy míg 2010-2020-ban jellemzően középkorú, illetve fiatal fotográfusok működnek Norvégiában, addig a finnországi és észtországi egy árnyalattal vegyesebb. Észtországra inkább a norvég minta jellemző, de Finnországban az idősebb, rendszerváltás környékén kiköltözött generáció tevékenysége is felbukkan. (Kivételként pedig egy 56-os menekült, Csák János életútját is érdemes megemlíteni Norvégiában.)

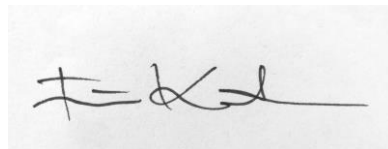
Az interjúalanyok fotográfiai műfajok használatának vizsgálatakor egyértelműen meghatározó jelentőségű a természet erős hatása az alkotókra. Az érintetlen természet, illetve a természet domináns jelenléte fontos motiváció, és kiemelt oka az alkotói terület megválasztásának. Ez mindegyik eddig vizsgált területen általános szempontként jelentkezik. Norvégiában kiemelt szerepet kap, a fotográfusok még akkor is kötődnek a norvégiai tájhoz, ha más fotós műfajban tevékenykednek, olykor kiterjesztik, illetve megtanulják a természetfotó műfajhoz kapcsolódó technikákat is. Finnországban és Észtországban azonban a konceptuális képzőművészeti fotográfiai projektek is hangsúlyosak.

Praktikus tapasztalati észrevételek az interjúzás során:

Az interjúkészítés gyakorlati megvalósításához érdemes duplán biztosítani a felvételhez szükséges eszközöket, fontos egyszerre készíteni hang- és videofelvételt, és gondoskodni a tápegységek megfelelő működéséről (pótelek, hosszabbító). A felvételkor fontos szempont a zárt, csendes környezet, ha ez nem az interjúalany lakása, akkor alaposan elő kell készíteni, meg kell tervezni, hol történjen a találkozó. Érdemes a kiválasztott városok könyvtárait felkeresni, ahol zárt minikonferencia terekben, munkaszobákban lehet a felvételeket elkészíteni.

Az előzetes tájékoztatás és tervezés nagyon fontos része a projektnek, főleg ha egy meghatározott időkeretben kell a találkozókat, interjúkat megszervezni külföldön.

Kelt: Budapest, 2023. november 4.

kutató aláírása